

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
مركز دراسات الشرق الأوسط
Center for Middle Eastern Studies

DOSYA 2
KASIM 2024

TRUMP'IN GERİ DÖNÜŞÜ: ORTADOğU'DA STRATEJİK DENGELER NASIL DEęİŐECEK?

İÇİNDEKİLER

- Meliha Benli Altunışık
3 ABD SEÇİMLERİ VE ORTADOĞU: İKİNCİ TRUMP DÖNEMİ BAŞLARKEN
- Kadir Temiz
7 ABD SEÇİMLERİ SONRASI ABD-ÇİN REKABETİNİN BÖLGESEL YANSIMALARI
- Oytun Orhan
11 TRUMP SONRASI ABD'NİN SURİYE POLİTİKASINA İLİŞKİN OLASILIKLAR
- Gökhan Erelİ
15 TRUMP 2.0: ABD-KÖRFEZ İLİŞKİLERİNDE ESKİYE DÖNÜŞ MÜMKÜN MÜ?
- Kaan Devecioğlu
19 BÜYÜK GÜÇ REKABETİNDE TRUMP YÖNETİMİNİN BÖLGESEL YAKLAŞIMLARI: KIZILDENİZ VE KUZEY AFRİKA'DA ABD STRATEJİSİ
- Feyzullah Tuna Aygün
25 TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİ VE İKBY: NELER BEKLENMELİ?
- Gökhan Batu
29 TRUMP'IN DÖNÜŞÜYLE ORTADOĞU: ESKİ VAATLER, YENİ ÇATIŞMA ALANLARI
- Oğuzhan Demirdöğen
33 TRUMP 2.0 DÖNEMİNİN KÜRESEL VE ORTADOĞU EKONOMİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

ABD SEÇİMLERİ VE ORTADOĞU: İKİNCİ TRUMP DÖNEMİ BAŞLARKEN

Meliha Benli Altunışık
Prof. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi

5 Kasım'da yapılan Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanlık seçimlerini Donald J. Trump'ın kazanması Hamas'ın saldırılarıyla 7 Ekim 2023'den beri devam eden Ortadoğu'ya yönelik ABD'nin politikasını nasıl etkileyecek? Bu olasılıkları tartışırken en önemli dayanak noktası olarak Trump'ın daha önceki dört yıllık başkanlık dönemindeki bölge politikasına bakmak elbette faydalı olabilir. 2017-2021 yılları arasında Trump, bir taraftan Barack Obama döneminde başlayan ve aslında ABD'nin değişen dünya sistemine paralel olarak uzun soluklu stratejik yönelimini işaret eden "Asya eksenli" politikasına ve

buna bağlı olarak azalan Ortadoğu ilgisine genel olarak uygun davranışa da aldığı spesifik kararlarla bölgede önemli dönüşümlere liderlik etmişti. Aslında ABD'nin 2. Dünya Savaşı'ndan beri bölgede etkinliğini arttırmasının bir aracı olan bölgesel polarizasyon politikası ile de uyumlu davranan Trump, bu anlamda genel üslubuna da uygun olarak oldukça gözü pek kararlar almaktan çekinmedi. Bu çerçevede ABD'nin geleneksel Filistin-İsrail politikasında radikal kararlara imza attı. ABD Büyükelçiliğini Tel Aviv'den Kudüs'e taşıması ve böylece Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıması, İsrail'in Golan Tepelerini ilhakını tanıması, Birleşmiş Millet-

Trump, ABD'nin bölgedeki askerî varlığını da azaltma yoluna gitmek istedi. Özellikle Irak ve Suriye'ye yönelik olarak uygulanmak istenen bu politika devlet içinde bazı aktörlerin karşı çıkması ve Trump'ı ikna etmeleri ile tam olarak uygulanmadı.

ler'in (BM) Filistin mültecilerden sorumlu kuruluşu UNRWA'ya sağlanan desteği durdurması gibi kararlar sadece geleneksel ABD politikasına değil uluslararası hukuka da açıkça aykırı kararlar oldu.

Filistin meselesindeki spesifik politikaların da bir anlamda uzantısı olarak bu dönemde ABD'nin bölge politikasını da yeniden şekillendirdiğini gözlemlemek mümkündür. Bunun bir ayağı İbrahim Anlaşmaları oldu. Anlaşma özellikle 2003'ten beri *de facto* olarak bölge politikası ve özellikle tehdit algılamaları bakımından yan yana duran İsrail ve birçok Arap ülkesini açıkça bir araya getirdi. Sonuç olarak Trump'ın damadı olan ve yönetimde yer alan Jared Kushner'ın da çabalarıyla İsrail, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Bahreyn, Fas ve Sudan ile normalleşme anlaşmaları imzaladı ve bu ülkeler sadece İsrail'i tanımakla kalmayıp İsrail ile ilişkilerini her alanda geliştirmeye başladılar. Bölgesel siyasetin dönüşümünün diğer ayağı ise İran'la Obama döneminde imzalanan nükleer anlaşmayı tek tarafı olarak feshetmek oldu. Bu karar İran'ın tekrar sistem dışına itilmesi demektir. Trump yönetimi İran'a yeni yaptırımlar uygulayarak "maksimum baskı" politikasını uygulamaya koydu. Ayrıca İran Devrim Muhafızlarına bağlı Kudüs Gücü'nün ko-

mutanı General Kasım Süleymani'ye de suikast düzenleyerek İran'ın bölgedeki aktivizmine ve vekaletleri ile ilişkilerine büyük bir darbe vurdu. Bu anlamda da İsrail'in ve bazı Körfez ülkelerinin istediğini yapmış olan Trump, Arap ayaklanmalarından ve bu ayaklanmaların bölgede yarattığı değişimden rahatsız olan başta Suudi Arabistan, BAE ve Mısır liderlerini de yanına alarak yeni Ortadoğu düzenini ilan etti. Bu çerçevede hep birlikte attıkları bir adım da Müslüman Kardeşler hareketini illegal ilan etmeleri oldu. Sonuçta ABD, Asya'ya daha çok yönelirken Ortadoğu'da yakın müttefikleriyle böyle bir düzen bırakmaya çalıştı. Bu çerçevede ABD'nin bölgedeki askerî varlığını da azaltma yoluna gitmek istedi. Özellikle Irak ve Suriye'ye yönelik olarak uygulanmak istenen bu politika devlet içinde bazı aktörlerin karşı çıkması ve Trump'ı ikna etmeleri ile tam olarak uygulanmadı.

Seçim sürecinde Trump'ın Ortadoğu politikalarını eleştirse de Joe Biden da bu politikalarda çok büyük değişiklikler yapmadı. Örneğin; seçim sürecinde İran'la nükleer anlaşmanın yeniden imzalanacağını söylese de bu konuda hiçbir ilerleme sağlanamadı, sadece *de facto* olarak bazı yaptırımlar uygulanmadı. Bu da sonuç olarak bir taraftan İran'ın bir anlaşma

ile nükleer programı sınırlanmazken öte yandan üzerindeki baskının da bir ölçüde azalması gibi bir sonuca yol açtı. Ayrıca Biden yönetimi İbrahim Anlaşmalarına sahip çıkıp hatta bu konuda en büyük adımı atarak İsrail ile Suudi Arabistan arasında bir anlaşma için oldukça uğraştı. Hamas'ın İsrail'e saldırısından önce bu anlaşmanın neredeyse sonuçlanmak üzere olduğu söyleniyordu. Kısacası Biden, Trump'ın Ortadoğu politikalarının en önemli öğelerini sürdürürken sadece bazı ufak değişiklikler yaptı. Örneğin; Filistin'e yardımı yeniden başlattı. Değişen uluslararası sistemde ideolojik kamplaşmayı demokrasiler ve otoriter güçler arasında mücadele olarak kurduğu için Ortadoğu'da daha önce Trump'ın çok yakın ilişki kurduğu otoriter liderlere de mesafe koydu. Gerçi Suudi Arabistan'ın Rusya ile birlikte petrol fiyatlarını arttırmamasından sonra Riyad'a bir ziyaret yapmak zorunda da kaldı. Ancak Biden'ın Ortadoğu politikasının gerçek testi 7 Ekim 2023 Hamas'ın İsrail'e saldırısından sonra ortaya çıktı. İsrail'in Gazze'de ve daha sonra Lübnan'da başlattığı yıkıcı saldırılara karşı etkili bir politika izleyemeyen ve bir ölçüde yaklaşan seçimler dolayısıyla iç politik saiklerle de hareket eden Biden yönetimi elinde tuttuğu askerî yardım kozuna rağmen İsrail'de Binyamin Netanyahu hüküme-

ti üzerinde etkisiz kaldı hatta ortaya çıkan insani dramı biraz olsun azaltmaya bile pek katkısı olamadı. Biden yönetiminin bu anlamda en önemli etkisi ilk defa doğrudan birbirlerine saldıran İsrail ve İran çatışmasını sınırlı tutmak konusunda görülebilir. O da büyük olasılıkla iki taraf da savaşın daha fazla tırmanmasını istemedikleri için gerçekleşmiştir. Kısacası Biden yönetiminin Ortadoğu politikası bölge açısından büyük bir hüsrana yol açarken iç politikada da Demokratların seçimi kaybetmelerine katkı sağlayan faktörlerden biri oldu gibi görünmektedir.

Bu ortamda iktidarına başlayacak olan Trump'ın Ortadoğu politikası Biden dönemi ile karşılaştırıldığında bazı süreklilik öğeleri gösterse de pratikte bazı değişikliklere de gebe olabilir. Süreklilik öğeleri olarak İsrail'e tam destek ve İran'ı sınırlama ile Ortadoğu'da askerî varlığını azaltarak Asya'ya yönelme sayılabilir. Aslında bu genel prensipler daha önceki Trump yönetiminde uygulanan politikalar ve Biden dönemi büyük ölçüde bunları devam ettirmeye çalıştı. Ancak pratikte 2. Trump yönetiminin farklı politikalara yönelmesi olası görünmektedir. Bunlardan en önemlisi Biden yönetiminin aksine bölgedeki önceki dönemdeki müttefikleriyle özellikle de

Trump'ın Ortadoğu politikası Biden dönemi ile karşılaştırıldığında bazı süreklilik öğeleri gösterse de pratikte bazı değişikliklere de gebe olabilir. Süreklilik öğeleri olarak İsrail'e tam destek ve İran'ı sınırlama ile Ortadoğu'da askerî varlığını azaltarak Asya'ya yönelme sayılabilir.

Körfez ülkeleriyle ilişkileri yeniden yakınlaştırmayı beklenbilir. Aradan geçen zamanda fonlarını daha da artırmış ve zenginleşmiş olan Körfez ülkeleriyle özellikle Suudi Arabistan ve BAE ile yakın ilişkiler Trump açısından oldukça faydalı görülecektir. Bu durumun ise bölgesel politika açısından çeşitli sonuçları olacaktır. En önemlisi İsrail'in bir tür ateşkese zorlanması olabilir. Her ne kadar Körfez ülkeleri ve Mısır bir yandan İsrail'in kendilerinin de düşman gördüğü Hamas, Hizbullah ve İran'ı zayıflatmasından memnun olsa da hem daha fazla istikrarsızlığın benim "Körfez merkezli bölgesel düzen" projesi dediğim ağırlıklı olarak ekonomik ilişkilere dayalı bölgesel düzene daha da zarar vereceğini düşündüklerinden hem de İsrail'in genel olarak bölge politikasındaki ağırlığını çok fazla artırmamasını istemediklerinden gelişmelerden rahatsız olmaya başladılar. Bu bağlamda Trump yönetiminin bir yandan bir ateşkese zorlaması ve İsrail-Suudi normalleşmesini sağlaması beklenbilir. Zaten iki devletli çözümün uzun zamandır çok zor bir hâle gelmesi, son yaşananlarla bazılarının son yıllarda dillendirdiği tek devletli çözümün ise imkânsız olduğu Filistin meselesinde Körfez ve ABD'nin bir *de facto* "çözüm"e yönelmesi, Körfez ülkeleri ve Mısır ağırlıklı bir güvenlik ve ekonomik yapı içinde sorunu "çözmesi"

beklenebilir. Daha önceki başkanlık döneminin savaşız bir dönem olduğunu vurgulayan ve kampanya döneminde savaşları bitireceğini vurgulayan Trump'ın, ABD açısından İsrail'e desteğin oldukça maliyetli olduğu da düşünülürse bu tür çözümlere açık olacağı düşünülebilir. Öte yandan İran'ın bölgedeki etkisinin zayıflamasından yararlanılarak Irak ama özellikle Suriye'de yeni gelişmeler beklenbilir. Trump dış politikasının simgesi hâline gelen al-ver stratejisinin bu gelişmelerde önemli rolü olacaktır. Türkiye açısından önemli olan bu iki ülkede de bu çerçevede Türkiye'nin de denkleme girmesi olası gözükmemektedir.

Sonuç olarak Ortadoğu politikası hiçbir zaman sadece Vaşington'da alınan kararlarla şekillenmese de gelmiş geçmiş geleneksel diplomasi yaklaşımlarının dışına kolayca çıkabilen bir başkanın Beyaz Saray'a yeniden gelmesi bölgede de yeni gelişmelerin kapısını açabilir. Bölgedeki aktörler hiç kuşkusuz bir süredir bu olasılığa hazırlanmakta ve ABD politikalarını kendi çıkar ve hedefleriyle uyumlu hâle getirebilmek için hamleler yapmaktadırlar. Ortadoğu'da bizi yakın dönemde nelerin beklediği ABD de dâhil bu farklı aktörlerin politikalarının, pazarlıklarının ve mücadelelerinin sonucu olarak ortaya çıkacaktır. ■

ABD SEÇİMLERİ SONRASI ABD-ÇİN REKABETİNİN BÖLGESEL YANSIMALARI

Kadir Temiz

Dr., ORSAM Akademik Direktörü

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 5 Kasım 2024 tarihinde gerçekleşen başkanlık seçimlerini Donald Trump'ın kazanması ile küresel siyaset ve ekonominin nasıl şekilleneceğine dair tartışmalar da arttı. Küresel siyaset ve ekonominin en temel iki belirleyici aktöründen biri olan Çin de doğal olarak hem ABD kamuoyu ve yeni siyaset düzeninin hem de bu düzenin yakından etkileyeceği Ortadoğu gibi güvenlik sorunlarının had safhada olduğu bölgeler açısından tartışmanın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Bu yazıda kısaca ABD seçimleri sonrasında ABD-Çin ilişkilerinin geleceği ve Ortadoğu'ya muhtemel yansımaları ele alınacaktır.

STRATEJİK REKABET VE İŞ BİRLİĞİ ARASINDA ABD-ÇİN REKABETİ

Pekin'de Eylül 2024'te düzenlenen güvenlik forumuna konuşmacı olarak katılan ve Çin'in önde gelen ABD uzmanlarından Wu Xinbo, Çin için en kötü senaryonun Trump'ın seçimleri kazanmasından çok iki ülke ilişkilerindeki belirsizlik ve öngörülemezlik olduğunu söylemişti. Kısmen Trump'ın kazanacağını öngören fakat Çin-ABD ilişkilerini seçimlerin ötesinde daha derin ilişki ağlarına ve birden çok değişkene bağlayan bu yaklaşım, bugün de ABD-Çin ilişkilerindeki ikircikli durumu anlamak için önem arz etmektedir.

İki ülkenin birbirini nihai anlamda yok edecek bir Armageddon'u başlatma ihtimali zayıf olsa da on yılı aşkın süredir devam eden mutlak rekabet ve stratejik kuşku ortamı, ikili ilişkilerin çatışmadan yönetilmesini gün geçtikçe daha zorlu bir hâle getirmektedir.

İki ülkenin birbirini nihai anlamda yok edecek bir Armageddon'u başlatma ihtimali zayıf olsa da on yılı aşkın süredir devam eden mutlak rekabet ve stratejik kuşku ortamı, ikili ilişkilerin çatışmadan yönetilmesini gün geçtikçe daha zorlu bir hâle getirmektedir. Çin tarafında, Trump'ın iş dünyasından getirdiği ilişki ağlarını dış politikaya yansıttığı ölçüde ilişkilerin yönetilebilir olduğunu iddia eden iyimser yaklaşımların yanı sıra kötümser yaklaşımlar da bulunmaktadır. Kötümser yaklaşımlara göre Çin karşıtı Mike Waltz ve Marco Rubio'nun kabineye girecek olması ikili ilişkileri çatışmaya doğru sürükleyecek bir durum ortaya çıkarabilir. Çin tarafında Trump döneminde ilişkilerin iyi yönde seyredeceğine dair kuşku bu sebeple artmaktadır.

Aslına bakılırsa ABD'de uzun zamandır Çin'e yönelik politikalara hâkim olan iki partili uzlaş, Demokrat adayın kazanmış olması durumunda da değişmeyecekti. Bugün Trump'ın olası kabine atamaları, Çin tarafında tehdit algısını ve korkuyu üst seviyelere çıkarsa da ABD'nin politikalarının ne kadar uygulanabileceğinin kesin bir cevabı yoktur. Waltz ve Rubio'nun katı birer Çin muhalifi olmaları Nikki Haley ve Mike Pompeo ikilisinin dışlanması karşısında Çin için iyi bir haber olarak bile okunabilir.

Kısacası ABD-Çin ilişkilerinin artık geriye dönüşü olmayan sert bir rekabet ortamına doğru sürüklendiği gerçeği Amerikan seçimlerinden bağımsız bir değişken olarak dikkate alınmalıdır.

İlişkilerin seyri ne olursa olsun Çin ve ABD ilişkileri başta küresel ekonomi, siyaset ve güvenlik olmak üzere dünyanın farklı coğrafyalarına da yansıtacak büyük bir değişimi tetikleyecektir. Çin için öncelikli ulusal çıkar alanı yakın coğrafyası olsa da ekonomik büyümesini sürdürme, enerji ve pazar arayışı ile yatırımlarını genişletme stratejisi büyük ölçüde devam edecektir. ABD'nin Barack Obama dönemi ile başlayan Çin ile çok yönlü rekabet stratejisi de seçimlerden münezzeh bir devlet stratejisinin hâkim olduğunu göstermektedir. Ancak bu stratejinin yumuşak ve sert yorumlarından hangilerinin tercih edileceği ABD-Çin rekabetinin bölgesel yansımalarını da yakından etkileyecektir.

ABD-ÇİN REKABETİNİN BÖLGESEL YANSIMALARI

ABD ve Çin arasında süregiden bu durum her iki ülkeyi de hassas olduğu yakın coğrafyalardaki ulusal çıkar rekabetinden daha ziyade öncelikli olarak uzak coğrafyalarda artan bir rekabet ortamına sokacaktır.

Zira Soğuk Savaş iddialarının aksine her iki ülke de henüz ekonomik ve siyasi olarak birbirinden tam olarak ayrışmamıştır. Bildiğimiz anlamda bir Soğuk Savaş'ın aksine birbiri ile iç içe geçmiş ekonomik ve siyasi çıkar alanlarının yeni teknolojiler, yapay zeka, elektrikli araçlar, nadir metaller, çip ve batarya gibi konulara odaklanması da mevcut savaşın dolaylı ve vesayet savaşları olarak sürdürülmesine sebep olmaktadır. Tam da bu sebeple kaynaklar, nüfuz ve pazar rekabetinin hâlihazırda devam ettiği Ortadoğu ve Afrika gibi coğrafyalar yeni dönemde iki ülke arasında bir oyun alanı hâline gelebilir. Stratejik rekabet alanlarından biri olan Ortadoğu'da her iki ülkenin de birbirinden farklı ulusal çıkar alanlarının olduğu ve bu çıkarların hâlihazırda iş birliği ve çatışma ortamını belirlediği açıktır. Bu çerçevede iki ülkenin, Ortadoğu'da Körfez, İran ve İsrail merkezli sorun alanlarında karşılaşma ihtimalleri ciddi oranda artmıştır.

ORTADOĞU'DA EKONOMİ POLİTİK, SİYASİ VE ASKERİ REKABET

Çin ve ABD, uzun süredir başta Kuşak ve Yol Girişimi'nin ortaya çıkardığı yeni ekonomik ve siyasi nüfuz alanları ile Çin'in yükselişinin ortaya çıkardığı ye-

ni denklem konusunda ciddi bir rekabet içindedir. Trump'ın şu an için Ortadoğu'da hangi dinamikleri harekete geçireceğini tahmin etmek zor olsa da mevcut gerilimleri şimdiden etkileyeceği söylenebilir. Büyük ihtimalle bu rekabet Körfez bölgesi için daha çok ekonomi politik bir rekabeti içerirken İran, Suriye, Lübnan ve Irak gibi ülkelerde askerî rekabeti ve güvenlik rekabetini; İsrail, Filistin ve Ürdün üzerinden de siyasi ve diplomatik rekabeti tetikleyecektir.

Çin'in Körfez'e yönelik enerji, finans ve yatırım merkezli stratejisi bir yandan Körfez ülkelere ekonomik çeşitlendirme stratejisi ile ekonomik anlamda uyumlu görünürken diğer yandan güvenlik konularında Körfez ülkelerinin ABD ile yakın ilişkileri sebebiyle uyumsuz bir görünüm arz etmektedir. Bu çerçevede Çin'in Körfez bölgesinde ekonomi-güvenlik sarkacında gidip gelen esnek bir strateji uygulayacağı öngörülebilir.

İran'ın çok uzun süredir milis yapılar aracılığı ile Irak'tan Filistin'e kadar kesintisiz bir direniş eksenini kurarak siyasi ve askerî nüfuz alanını geliştirmesi, ABD ve İsrail'in 7 Ekim'den bu yana gözlemlenen saldırgan ve güvenlik merkezli baskılama stratejisini tetiklemiştir. Çin'in

Kaynaklar, nüfuz ve pazar rekabetinin hâlihazırda devam ettiği Ortadoğu ve Afrika gibi coğrafyalar yeni dönemde iki ülke arasında bir oyun alanı hâline gelebilir.

özellikle çatışma ve savaş bölgelerinde ABD stratejisinin aksi bir tutum olarak Suud-İran ara buluculuğunda olduğu gibi diplomatik manevralar ile cevap vermesi stratejik bir tercihten daha çok bir zorunluluk olarak okunabilir. Çin'in kısa vadede çatışma bölgelerine yönelik askerî ve güvenlik araçları ile kapasite artışına gidemeyeceği göz önüne alınırsa Trump döneminde de benzer bir diplomatik manevra alanını kullanarak ABD ile mevcut rekabeti yönetilebilir bir çerçevede tutabilir.

İsrail-Filistin çatışması ise her iki tarafın da rekabeti ideolojik ve stratejik bir seviyeye taşıma ihtimalini güçlendirmektedir. Çin'in Filistin'de hukuki anlamda iki devletli çözümü destekleyerek uluslararası konsensüsü de arkasına alması, İsrail'e olan sınırsız desteği dolayısıyla ABD'yi gayriahlaki bir zemine düşürerek Çin'i rekabette bir adım öne çıkarmaktadır. Ancak bu durum uzun vadede Çin'in İsrail ile olan ilişkilerinde geri dönülemeyecek bir hasar bırakabilir. Çin'in ABD ile arasındaki rekabette oldukça belir-

gin olan teknoloji alanında İsrail'i kaybetmesi ise Çin'in negatif hanesine yazılabilecek bir sonuç üretebilir.

Sonuç olarak Trump'ın Ortadoğu'ya yönelik nasıl bir strateji uygulayacağından çok bu stratejinin öncelikleri, yoğunluğu ve hassaslığı Çin'in Ortadoğu'ya yönelik temkin politikasını değiştirmesine sebep olabilir. Trump eğer Ortadoğu'da yalpalayan ve tutarlılıktan yoksun tek perspektifli bir strateji ile hareket ederse bu durum Çin'in hâlihazırda kurduğu alternatif ekonomik kalkınma modeli ve siyasal düzen söylemini güçlendirir. Diğer yandan ABD'nin küresel stratejisini Asya Pasifik üzerinden kurması durumunda Rusya-Ukrayna Savaşı'nda da ani bir değişim ihtimali ortaya çıkabilir. Ukrayna savaşının sona ermesiyle Çin'e bağımlılığı azalacak olan Rusya'nın, Çin ile Orta Asya'nın yanı sıra Ortadoğu'da da pazarlık gücünü etkileyebilir. Dolayısıyla Ortadoğu'da değişimin ana tetikleyicisi bölgesel gelişmeler değil büyük ihtimalle küresel ekonomi ve siyasette ortaya çıkacak olan yeni gelişmeler olacaktır. ■

TRUMP SONRASI ABD'NİN SURIYE POLİTİKASINA İLİŞKİN OLASILIKLAR

Oytun Orhan

Dr., ORSAM Levant Çalışmaları Koordinatörü

Donald Trump'ın ikinci başkanlığı döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) nasıl bir Suriye politikası uygulayabileceğine ilişkin en önemli veriler Trump'ın ilk başkanlık dönemindeki söylemleri ve uygulamalarıdır. Trump ilk başkanlığı öncesindeki seçim kampanyası sürecinde ve başkanlığı sırasında ABD askerlerini Suriye'den çekmek istediğini açıkça belirtmişti. Trump ABD'nin Suriye'deki askerî varlığının temel gerekçesini oluşturan DEAŞ ile mücadele konusunda da farklı bir düşünce içindeydi. Trump, terör örgütü DEAŞ'ın tehdit olmaktan çıkarıldığını ve bu sorun ile bölgedeki güçlerin mücadele etmesi gerektiğini

düşünüyordu. Seçildikten sonra kamuoyu önünde Suriye'deki ABD askerlerinin yakın zamanda evlerine döneceklerini açıklayan Trump, sonrasında güvenlik ve dış politika kurumlarının ikna etmesi sonucunda bu karardan vazgeçmiş ve asker sayısı azaltmakla yetinmişti. Trump o dönemde ABD askerlerinin Suriye'deki varlığını ülkedeki petrol tesislerinin kontrol edilmesi ve güvenliğinin sağlanması şeklinde gerekçelendirmeye çalışmıştı. Trump'ın Suriye'de YPG konusundaki yaklaşımının da ABD'deki baskın görüşten farklı olduğu görülmekteydi. Trump o dönemde ABD'li karar alıcılar ve genel kamuoyundaki görüşlerin aksine YPG-PKK bağlan-

Trump'ın ilk başkanlık döneminde; ABD'nin genel Suriye politikası çizgisinden büyük oranda sap(a)madığı, genel prensipleri koruduğu buna karşın kendi politika yapış tarzından kaynaklanan bazı uygulama farklılıkları olduğu görülmüştür.

tısını ortaya koyan ve PKK'nın DEAŞ'tan daha kötü ve tehlikeli bir terör örgütü olduğunu belirten açıklamalar yapmıştı. Hatta Türkiye'nin YPG ile mücadelede ABD ile geçici ve sınırlı da olsa koordine sağlayabildiği tek süreç Trump'ın başkanlığı döneminde gerçekleşmişti. Türkiye'nin YPG'ye desteği kesmesi konusunda ABD'ye uyguladığı yoğun baskının devam ettiği bir dönemde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Başkan Trump arasında gerçekleşen bir telefon görüşmesi sonrasında Türkiye-Suriye sınırında yer alan ABD askerlerinin 30 km güneye çekileceği açıklanmıştı. Türkiye bunu takiben YPG'nin Ras al-Ayn ve Tel Abyad yerleşimleri arasında kalan ve 30 km derinlikteki varlığına son vererek Barış Pınarı Harekâtı bölgesini oluşturmuştu. Trump'ın Esad rejimine bakışı konusunda da dönemin ABD politikasından farklılık taşıdığı gözlenmekteydi. Trump "aynı anda Esad ve DEAŞ ile savaşmanın saçma olduğunu, Suriye rejiminin DEAŞ ile mücadele edebileceğini" ifade ediyordu. Açıkça belirtmese de Esad'ın tehdit olmadığı düşüncesini savunuyordu. Ancak ABD, Esad rejimine dönük en sert tedbirleri de yine Trump döneminde uygulamıştı. ABD, Esad rejiminin Suriye'de muhaliflere karşı kimyasal silah kullanmasını takiben 2017 ve 2018 yıllarında Suriye hedefle-

rine dönük iki kez hava saldırısı düzenlemişti.

Trump'ın başkanlık dönemindeki söylem ve pratiğinden yola çıkarak Suriye politikasına bakıldığında; ana akım yaklaşımlardan farklı düşüncelere sahip olsa da ABD'nin genel Suriye politikası çizgisinden büyük oranda sap(a)madığı, genel prensipleri koruduğu buna karşın kendi politika yapış tarzından kaynaklanan bazı uygulama farklılıkları olduğu görülmüştür. Bu kapsamda ABD'nin Trump'ın ilk başkanlık döneminde YPG'ye destek ve YPG bölgesine siyasi statü sağlanması çabalarını sürdürdüğü, Esad rejimine baskı uygulayarak siyasi çözüme zorlama yaklaşımını benimsediği, İran etkisini sınırlandırma ve DEAŞ ile mücadele önceliklerini korumaya devam ettiği görülmüştür. Trump'ın ilk döneminde ABD'nin Suriye politikasının genel prensiplerinde bir değişim olmamakla birlikte, ABD askerlerinin Türkiye-Suriye sınırından çekilmesi, asker sayısı azaltmasına gidilmesi ve Esad'a dönük taktik hava saldırıları gibi uygulamada bazı farklar gözlenmiştir.

Bu arka plan ABD'nin ikinci Trump döneminde uygulaması muhtemel Suriye politikası açısından örnek teşkil edebilir. Buna karşın yeni döneme ilişkin iki temel farklılık söz ko-

nusudur. Birinci fark ABD'nin kendi iç dengelerine ilişkindir. Trump ikinci dönemine tecrübeli, Meclis'te çoğunluğu elde etmiş, kesin zafer kazanmış bir lider olarak başlayacaktır. Dolayısıyla kafasındaki politikaları hayata geçirmek konusunda elinin daha güçlü olduğu söylenebilir. İkinci önemli fark ise bölgesel şartların değişmiş olmasıdır. Aradan geçen sürede ABD Afganistan'dan çekilmiş, ABD'nin Ortadoğu'daki güç azaltma eğilimi devam etmiş, Ukrayna Savaşı ve Ortadoğu'da askerî tırmanma gibi kritik gelişmeler yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir. Trump'ın ikinci döneminde ABD'nin Suriye politikasının şekillenmesinde bölgesel şartlarda yaşanan bu değişimler de etkili olacaktır.

Trump'ın geçmişte olduğu gibi ABD'nin Suriye'den askerlerini geri çekmesi gerektiği düşüncesini savunmaya devam ettiği görülmektedir. ABD Başkanlık yarışında Trump lehine adaylıktan çekilen ve yeni yönetimde önemli bir rol üstlenmesi beklenen Robert Kennedy Jr. yaptığı açıklamada Trump'ın kendisine ABD askerlerini Suriye'den çekmek istediğini söylediğini açıklamıştır. İlk döneminde bu yönde girişimde bulunan ancak asker sayısını azaltmak ve Türkiye-Suriye sınırından çekilmek ile yetinmek durumunda kalan

Trump'ın ikinci döneminde bu fikrinde ısrarcı olacağı ve daha güçlü pozisyonu sayesinde sonuç alma ihtimalinin ilk döneme kıyasla yüksek olacağı düşünülebilir. Ancak bu noktada ABD'nin Suriye politikasının yapımı ve yürütülmesi konusunda ABD Savunma Bakanlığı ve daha özelde CENTCOM'un belirleyici rolünün devam ettiği ve çekilme konusunda direnç göstermeye devam edecekleri söylenebilir. Trump'ın yeni dönemde Suriye politikasının şekillenmesinde etkili diğer faktör bölgesel koşullardaki değişim olacaktır. Trump iktidara "savaşları bitireceğim" sözü ile gelmiştir. Bu noktada Trump'ın ilk aşamada ele alması beklenen dosya Ukrayna Savaşı'dır. ABD'nin Ukrayna konusunda Rusya ile yürüteceği müzakerelerde Suriye dosyası da pazarlıkların bir parçası olabilir. Böyle bir senaryoda, İran etkisinin sınırlandırılması ve YPG'ye koruma sağlanması çerçevesinde ABD'nin Suriye'den çekilmesi ihtimali söz konusu olabilir. Ancak ABD'nin Suriye politikasını şekillendirecek daha kritik faktör 7 Ekim 2023 sonrası Ortadoğu'daki bölgesel gerilim olacaktır. Bölgede İran ile İsrail arasında yaşanan askerî tırmanma Gazze'den başlayarak bölgeye doğru genişleme eğilimi içindedir. Trump'ın Ortadoğu politikasında öne çıkan bir diğer unsur ise İsrail'in güven-

Trump'ın İran ile İsrail arasındaki tırmanmada İsrail'i koruyacak ve İsrail'in askerî hedeflere ulaşmasına yardımcı olacak adımlar atması muhtemeldir. İsrail'in ABD'den alacağı daha fazla destek ile çatışmaları Suriye topraklarına doğru genişletmesi yüksek ihtimaldir.

liği konusuna aşırı hassasiyet gösterilmesi ve İran'ın baskılanmasıdır. Bu açıdan bakıldığında ise Trump'ın İran ile İsrail arasındaki tırmanmada İsrail'i koruyacak ve İsrail'in askerî hedeflere ulaşmasına yardımcı olacak adımlar atması muhtemeldir. İsrail'in ABD'den alacağı daha fazla destek ile çatışmaları Suriye topraklarına doğru genişletmesi yüksek ihtimaldir. Bu durumda ABD'nin Suriye'den çekilme kararını en azından ertelemesi gerekeceği söylenebilir. Hatta İran'ın 7 Ekim'den bu yana Suriye'deki ABD varlığına dönük devam eden saldırılarının dozajının artması hâlinde ABD'nin İran ve Suriye rejimine dönük zorlayıcı tedbirler alması da söz konusu olabilecektir. Bu açıdan bakıldığında İsrail'in ABD'yi Suriye'de tutmak ve kendisinin Suriye'deki askerî angajmanlarına destek vermeye yönlendirmek adına her türlü çabayı sergilemesi yüksek olasılıktır.

ABD'nin Suriye'deki varlığı konusunda belirleyici bir diğer faktör ABD'nin Irak'taki askerlerinin geleceğidir. ABD ile Irak arasın-

da varılan anlaşma ve CENTCOM'un yaptığı açıklamalar çerçevesinde ABD'nin 2025 yılı içinde Irak'ta Anbar bölgesindeki askerî üsünü kapatması söz konusudur. Eğer bu gerçekleşecek olursa ABD'nin Suriye'deki askerî üslerini ve askerlerini koruma imkânı azalacak ve Suriye'den çekilme süreci hızlanabilecektir. ABD'nin Suriye'deki askerî varlığının geleceği diğer politika önceliklerinin nasıl korunacağı konusunda belirleyici olacak olması açısından büyük önem taşımaktadır. ABD'nin Suriye'den askerlerini çektiği bir ortamda; DEAŞ ile mücadele, Esad rejiminin siyasi çözüme zorlanması ve bu çerçevede YPG bölgesine bir siyasi statü sağlanması, YPG'ye askerî desteğin devam ettirilmesi ve İran'ın sınırlandırılması gibi politika önceliklerini kendisinin takip etmesi mümkün olmayacaktır. ABD'nin böyle bir senaryoda söz konusu önceliklerini takip edebilmek adına bölgesel aktörler ile iş birliği yapması kaçınılmaz hâle gelecek ve öne çıkan olasılıklar Rusya ve Türkiye olacaktır. ■

TRUMP 2.0: ABD-KÖRFEZ İLİŞKİLERİNDE ESKİYE DÖNÜŞ MÜMKÜN MÜ?

Gökhan Erelİ

ORSAM Körfez Çalışmaları Koordinatörü

45.

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı Donald Trump, 2020 yılında yapılan seçimlerde rakibi Joe Biden'a kaybetmesinin ardından 5 Kasım 2024 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerde Demokrat Parti adayı Kamala Harris'i geride bırakarak 47. ABD Başkanı olmaya hak kazanmıştır. Donald Trump'ın 2017-2021 yılları arasındaki başkanlığı döneminde ABD-Körfez ilişkileri çerçevesinde Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Bahreyn ile ilişkiler güçlenmiş, İran'a uygulanan "azami baskı" politikası bağlamında Körfez Arap monarşileri ve İsrail arasındaki güvenlik politikalarının uyumlu hale getirilmesi sağlanmış

ve İbrahim Anlaşmaları imzalanmıştı. Trump yönetimi bunun yanında Suudi Arabistan, BAE ve Katar ile yüksek boyutlu askerî teçhizat tedarigi anlaşmaları imzalamıştı. 2020 yılında Trump'ın seçimleri kaybetmesi ve Joe Biden'ın göreve gelmesiyle gerek ABD dış politikasının önceliklerinin Körfez Arap monarşilerinden İran ve Yemen'e kayması gerekse Rusya-Ukrayna arasında başlayan savaş gibi meseleler ABD-Körfez ilişkilerini Trump döneminden farklılaştırmıştı.

Donald Trump'ın göreve gelmesi, ABD'nin Ortadoğu politikasını ve Körfez ülkeleriyle ilişkileri yeniden tanımlayacaktır. Bu çerçe-

Trump, diğer büyük güçlerin Körfez'e dahlini Körfez ile sıkı ilişkiler kurarak engellemeye çalışabilecektir. Dolayısıyla Trump'ın lider düzeyinde Körfez ülkelerinin liderleriyle büyük sorunlar yaşamayacağı ve birlikte çalışacağı beklenmektedir.

vede 2025-2029 yılları arasında sürecek olan Trump yönetimi sırasındaki ilişkilerin seyri, bireysel/kişisel, yerel/ulusal ve bölgesel/uluslararası analiz düzeyleri üzerinden bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

BİREY ANALİZ DÜZEYİ

Liderlerin dış politika yapım sürecine etkileri incelendiğinde Körfez ülkelerinin Donald Trump'ın başkan seçilmesini büyük oranda olumlu karşıladıkları söylenebilir. Suudi Arabistan Başbakanı ve Veliht Prensi Muhammed bin Selman ve BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid'in Trump'ın ilk dönemi başlamadan önce dahi Trump ile iyi ikili ilişkiler geliştirdikleri ve birçok politika konusunda uzlaşmaya vardıkları henüz Trump'ın ilk döneminde ortaya atılan meselelerdi. 2017-2021 döneminde Muhammed bin Selman ve Muhammed bin Zayid ile sıkı ilişkiler kuran Trump, Suudi Arabistan ile güçlü askerî teçhizat anlaşmaları imzalamış ve bunu içeride istihdam olarak sunmuştur. Aynı zamanda Suudi Arabistan'a ve Körfez ülkelerine ABD güvenlik şemsiyesinin hâlen bölgede olduğu imajını vermiştir.

Muhammed bin Zayid ile birlikte İsrail ile normalleşme anlaşmasının imzalanmasında önemli bir rol oynayan Trump, BAE'yi Suudi Arabistan ile be-

raber en önemli Arap ortaklarından birisi olarak addetmişti. Katar'a yönelik 2017-2021 yıllarında sürdürülen ambargo sürecinin başlamasında büyük payı olan Trump her ne kadar göreve geldiği ilk zamanlarda Temim bin Hamed ve Katar yönetimi ile sorunlar yaşasa da Katar'ın ambargodan beklendiği kadar olumsuz finansal, ekonomik ve siyasi etki almadan çıkmasının sonradan Türkiye ve İran ile beraber en büyük destekçisi olmuştu. Yeni dönemde Trump'ın Suudi Arabistan, BAE ve Katar arasında var olan iş birliğini devam ettirmesi, Trump'ın "ekonomik milliyetçilik" ve "Önce ABD" gibi politika öncelikleriyle uyumlu olacaktır. Çünkü Trump, diğer büyük güçlerin Körfez'e dahlini Körfez ile sıkı ilişkiler kurarak engellemeye çalışabilecektir. Dolayısıyla Trump'ın lider düzeyinde Körfez ülkelerinin liderleriyle büyük sorunlar yaşamayacağı ve birlikte çalışacağı beklenmektedir.

YEREL/ULUSAL ANALİZ DÜZEYİ

Birçok analizde belirtildiği gibi Trump'ın geçici-etkileşimsel (transactional) bir diplomasi yürütecek olması ve kısa dönemdeki kazanımlara daha çok önem verilecek olması ABD-Körfez ilişkilerinin ulusal analiz düzeyi çerçevesinde

daha çok ekonomik ve stratejik çıkarlar tarafından belirleneceğini ortaya koymaktadır. Trump'ın yeni döneminde, Körfez ülkeleriyle ABD arasında her iki aktörün de finansal/ekonomik çıkarlarını gözeten yeni anlaşmaların sağlanması ve stratejik açıdan askerî teçhizat tedarikinin, karşılıklı yatırımların ve enerji iş birliğinin artacağı bir döneme girileceği tahmin edilebilir. Bunun yanında güvenlik ortaklığı politikalarında iş birliği çerçevesinde, Körfez ülkelerindeki ABD varlıklarının güçlendirilmesi ve Körfez'in ABD ile güvenlik politikalarında tekrardan doğrudan hizalanacağı bir denkleme girilmesi beklenebilir. Bu çerçevede ilk dönemdeki İran'a yönelik azami baskı politikasının bir yenisi daha zayıf yahut daha güçlü şekilde gelecek olsa da Trump'ın buradaki birincil ortaklarının yahut diyalog partnerlerinin Suudi Arabistan, BAE ve Katar olacağı açıktır. Dahası Trump'ın çok taraflı (multilateral) angajmanlar yerine tek taraflı (unilateral) ve ikili ortaklıklara (bilateral) önem vermesi ABD-Körfez ilişkilerinin her Körfez ülkesinin kendine özgü jeopolitik ve ekonomik önceliklerini yansıtan özel anlaşmalarla şekillenebileceğini göstermektedir. Bu Katar'ı sahip olunan diplomatik ortaklıklar ve angajmanlar hasebiyle değerli bir ara bulucu olarak konumlandırırken Suudi Arabistan ve BAE arasında ABD'nin en iyi ortağı olabilme konusunda bir rekabete evrilmesini de beraberinde getirebilir. İki ülke arasındaki hâlihazırda devam eden jeoekonomik rekabet, bu sürecin ivmelenmesini tetikleyebilir. Aynı zamanda Trump'ın ilk döneminde görüldüğü gibi insan hakları konularını öncelendirmemesi, Körfez liderlerine iç politikalarında kritik bir ABD müdahalesiyle karşı karşıya kalmayacakları konusunda güvence verebilir ve karşılıklı stratejik hedeflerin ilerletilmesi için daha istikrarlı bir ortama müsaade edebilir. Bunun yanında ABD ve

Körfez ülkeleri, enerji konusunda iş birliğini güçlendirerek petrol üretimi ve fiyatlandırma stratejilerini yönetme ve küresel enerji dalgalanmalarında karşılıklı fayda sağlamak için yeni iş birliği dönemlerini zorlayabilirler.

BÖLGESEL DÜZEY

Trump yönetiminin yeni döneminin, bölgesel şartlar etrafında incelenmesi konusunda kritik bir konu vardır. Bu da Trump yönetiminin bölgesel düzeydeki politikaları incelendiğinde bunların ABD karar alıcıları tarafından şekillendirilmiş ve uygulanan politikalar mı olacağı yoksa Ortadoğu'da 2025-2029 yılları arasında ortaya çıkabilecek her türlü kriz ortamının yönetilmek zorunda kalınacağı mı sorusu gündeme gelmektedir. Biden yönetiminin planlanan Ortadoğu politikaları İran ile tekrardan müzakerelerin gerçekleştirilerek nükleer heveslerin kırılması ve bunun yanında Yemen'deki savaşın bitirilmesi etrafında özetleniyordu. Fakat geçen 4 yıl değerlendirildiğinde ortaya çıkan siyasi/askerî krizler icabıyla İran'ın 2020 yılında olduğundan çok daha fazla iddialı (assertive) bir durumda olduğu ve Yemen'de ise savaşın bitirileceği düşünülürken Husiler gibi aktörlerin sınır-aşan amaçları olan aktörlere dönüştükleri ve savaşın bir bölgesel savaşa dönüşme ihtimalini daha fazla barındırdığı ifade edilmelidir.

Dolayısıyla Trump yönetimi bölgesel düzeyde ilk elde Körfez ülkeleriyle ilişkilerini yürütürken İsrail ile İran arasındaki askerî gerginlik ortamını değerlendirmek durumunda kalacaktır. İsrail ile İran arasındaki gelişmeler doğrudan ya da dolaylı olarak İsrail'in Gazze ve Lübnan'daki orantısız ve hukuksuz saldırılarının değerlendirilmesini, bunun yanında İran'ın Irak, Suriye, Lübnan, Filistin ve Yemen'de artan siyasi, askerî ve toplumsal

nüfuzunun değerlendirilmesini beraberinde getirecektir. Bunun yanında Trump'ın İran-İsrail ve Körfez ile dengeler bağlamında Lübnan'daki Hizbullah, Yemen'deki Husiler ve Irak ve Suriye'deki Şii milisler gibi İran destekli gruplara sağlanan finansmanı kesintiye uğratmak için hedefe yönelik bir yaptırım politikası yeniden canlandırılabilir. Bu yaklaşım İran'ın bölgesel güç projeksiyonunu kısıtlamayı amaçlayan yenilenmiş bir "azami baskı" stratejisinin parçasını oluşturabilir. Bu çerçevede bölgesel istikrarı desteklemek için Trump, İsrail ile Körfez ülkeleri arasında daha derin güvenlik ve istihbarat iş birliğini savunabilir ve potansiyel olarak İbrahim Anlaşmalarını temel alan ortak savunma girişimleri oluşturabilir.

ULUSLARARASI ANALİZ DÜZEYİ

Trump yönetimi muhtemelen Körfez iş birliği Konseyi (KİK) ülkelerinin Rusya ve Çin ile olan etkileşimlerine rekabetçi bir bakış açısıyla bakacaktır. Trump bu bağlamda KİK ülkelerini özellikle 5G teknolojisi, yapay zeka ve kritik altyapı gibi alanlarda Çin ile ekonomik ve teknolojik ilişkilerini sınırlamaya zorlayabilir. Amaç bu ortaklıkların ABD'nin stratejik çıkarlarına zarar vermemesini veya

Pekin'e küresel enerji güvenliği açısından kritik bir bölgede avantaj olmamasını sağlamak olacaktır. Benzer şekilde Trump, KİK'in Rusya ile bağlarını jeopolitik rekabet ışığında özellikle enerji piyasaları ve askerî iş birliği açısından değerlendirebilir. Muhtemelen Körfez ülkelerini, Rusya'nın küresel enerji arzı üzerindeki etkisini dengelemek için petrol üretimi ve fiyatlandırma konusunda ABD'nin çıkarlarıyla uyumlu hareket etmeye teşvik edecektir. Bu çerçevede özellikle Suudi Arabistan ve BAE'nin stratejik çeşitlilik için Rusya ile ilişki kuran bağımsız dış politikaları olduğunu kabul ederken bu ilişkilerin ABD-KİK iş birliğini zayıflatacak düzeye gelmemesini teşvik edecektir.

Sonuç olarak Trump yönetiminin Orta-doğu'ya ve Körfez'e yönelik yaklaşımının ABD'nin bölgedeki varlığını sürdürmek ve KİK'in rakip güçlerle fazla yaklaşmasını önlemek üzere bir politika belirleyeceği açıktır. Bu politika, yenilenen silah anlaşmalarını, artırılmış güvenlik garantilerini ve KİK'in ABD'ye olan stratejik bağımlılığını güçlendirirken Rusya veya Çin ile ABD çıkarlarına meydan okuyabilecek aleni etkileşimi caydıracak diplomatik güvenceleri içerebilecektir. ■

BÜYÜK GÜÇ REKABETİNDE TRUMP YÖNETİMİNİN BÖLGESEL YAKLAŞIMLARI: KIZILDENİZ VE KUZNEY AFRİKA'DA ABD STRATEJİSİ

Kaan Devecioğlu

Dr., ORSAM Kuzey Afrika Çalışmaları Koordinatörü

Donald Trump'ın ikinci döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Kızıldeniz havzası ve Kuzey Afrika'ya yönelik politikalarının özellikle bölgedeki güvenlik ve ekonomik dinamikler ile büyük güç rekabeti çerçevesinde şekillenmesi muhtemeldir. Trump'ın öncelikleri arasında Çin ve İran gibi bölgesel rakipleri dengelemek, enerji projelerine yatırım yapmak ve terörle mücadelede güçlü adımlar atmak yer alabilir. Bu bağlamda Trump yönetimi döneminde uluslararası sistemin hakim gücü ABD'nin politikalarının temel yönleri; alt bölgesel sistemler düzeyinde rekabet, rekabetçi iş birliği ve iş birliğinin yanı sıra Kızıldeniz havzası ve

Kuzey Afrika'da yaşanan çatışmalara ve terör tehdidine karşı çözüm üretme konuları çerçevesinde mercek altına alınabilir.

ALT-BÖLGE SİSTEMLERİ DÜZEYİNDE REKABET VE İŞ BİRLİĞİNİN BOYUTLARI

Donald Trump'ın ikinci başkanlık döneminde ABD'nin Kızıldeniz havzası ve Kuzey Afrika'ya yönelik politikalarının özellikle Çin, Rusya ve İran gibi rakip güçlerle rekabeti ön plana alan ve bölgesel müttefiklerle ilişkileri derinleştirmeyi hedefleyen stratejik bir çerçevede şekilleneceği öngörülebilir. Bu bağ-

Rusya'nın Kuzey Afrika'da özellikle Libya ve Sudan'daki etkisi de Trump yönetimi açısından önem arz eden bir konudur. Trump yönetimi bir taraftan mevcut durumda "göreceli istikrar" bulunan Libya'da siyasi çözüm sürecini destekleyerek Rusya'nın bölgedeki nüfuzunu dengelemeyi hedeflerken aynı zamanda Mısır ve Cezayir gibi ülkelerle savunma alanında daha yakın iş birlikleri kurarak bu ülkelerin Rusya'dan silah alımlarına alternatifler sunmayı planlayabilir.

lamda ABD'nin önceliklerinden biri Çin'in Kızıldeniz'de artan ekonomik ve askerî varlığını dengelemek amacıyla Cibuti, Suudi Arabistan, İsrail, BAE ve Mısır gibi ülkelerle daha güçlü stratejik ortaklıklar kurmak olacaktır. Trump yönetiminin özellikle Cibuti'deki Çin askerî üssünün etkisini dengelemek adına bu ülkelerle askerî ve ekonomik iş birliğini geliştirme çabası dikkat çekecektir. Buna ek olarak bölgedeki altyapı projelerinde Amerikan şirketlerinin daha fazla rol almasını teşvik ederek Çin'in "Kuşak ve Yol Girişimi"ne alternatifler sunmaya yönelik bağlantısallık adımları atması ve müttefik bölgesel aktörler tarafından yürütülen mevcut olan projeleri desteklemesi muhtemeldir.

Rusya'nın Kuzey Afrika'da özellikle Libya ve Sudan'daki etkisi de Trump yönetimi açısından önem arz eden bir konudur. Trump yönetimi bir taraftan mevcut durumda "göreceli istikrar" bulunan Libya'da siyasi çözüm sürecini destekleyerek Rusya'nın bölgedeki nüfuzunu dengelemeyi hedeflerken aynı zamanda Mısır ve Cezayir gibi ülkelerle savunma alanında daha yakın iş birlikleri kurarak bu ülkelerin Rusya'dan silah alımlarına alternatifler sunmayı planlayabilir. Bu bağlamda ABD'nin, bölgedeki ülkelerin güvenlik ihtiyaçlarını karşılama-

ya yönelik askerî iş birliklerini derinleştirme çabası ön plana çıkacaktır.

Kızıldeniz havzasında İran'ın etkisini sınırlandırmak, Trump'ın Ortadoğu politikasının temel unsurlarından biri olmaya devam edecektir. İran'ın Yemen'de Husiler üzerinden bölgedeki deniz güvenliğini tehdit etmesi, ABD açısından stratejik bir endişe kaynağıdır. Bu durum özellikle 7 Ekim 2023'ten beri devam eden İsrail-Gazze savaşı bağlamında Husilerin İsrail menşeli ticari gemilere saldırı düzenlemesiyle dikkat çekici bir boyut kazanmıştır. Trump yönetimi, bu tehdidi bertaraf etmek amacıyla Suudi Arabistan ve BAE gibi müttefiklerle yakın askerî iş birliği içerisinde olmayı sürdürebilir. Bunun yanı sıra İran'ın bölgedeki vekili (proxy) olan gruplara sağladığı desteği kesmek amacıyla istihbarat paylaşımını artırarak ve ekonomik yaptırımları genişleterek İran'ın etkisini sınırlamaya yönelik önlemler alınması beklenebilir.

ABD'nin bölgedeki müttefikleriyle ilişkileri de Trump yönetiminin stratejisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda Türkiye hem Kızıldeniz ve Kuzey Afrika'da artan etkisiyle hem de NATO müttefiki olarak ABD'nin bölgede stratejik ilişkiler kurduğu bir önemli aktör olmaya devam edecektir. Trump

yönetimi, Türkiye'nin Libya ve Somali gibi bölgelerdeki askerî varlığını yakından izleyerek ve Sudan, Mısır, Etiyopya ve Cezayir'deki güçlü diplomatik ve ekonomik varlığını dikkate alarak bölgesel istikrarı koruma amacıyla Türkiye ile rekabetçi iş birliğini geliştirme yollarını araması rasyonel bir politika tercihi olarak beklenebilir. Bu iş birliği özellikle ara buluculuk, bağlantısallık, terörle mücadele ve enerji güvenliği gibi konularda ortak çıkarları kapsayacak şekilde planlanabilir.

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) özellikle İsrail ile normalleşme sürecini başlatarak bölgedeki stratejik dengeleri değiştiren bir diğer önemli müttefiktir. Trump yönetimi, BAE ile savunma ve istihbarat alanlarında iş birliğini derinleştirerek İran'ın bölgedeki etkisini sınırlamayı hedeflemektedir. BAE'nin Kızıldeniz'deki liman yatırımlarının ve askerî varlığının, ABD'nin bölgedeki stratejik çıkarlarıyla uyumlu hâle getirilebildiği sürece dikkate alınacağı söylenebilir.

Diğer taraftan İsrail; Kızıldeniz ve Doğu Akdeniz'de ABD'nin güçlü bir müttefiki olmaya devam ederken 7 Ekim 2023'te başlayan ve hâlen süren İsrail-Gazze savaşı, ABD'nin bölgedeki stratejik hesaplamalarını daha zorlu hâle getirmiştir. Trump yönetimi, İsrail ile askerî

ve istihbarat iş birliğini artırarak bu krizde İsrail'e güçlü destek sunmaya devam edecektir. Aynı zamanda Gazze çatışmalarının diğer Arap ülkeleriyle İsrail arasındaki normalleşme sürecini zora sokması olasılığına karşın Trump yönetiminin İsrail'in güvenliği merkezli çabalara destek vermesi beklenebilir. Bu bağlamda Suudi Arabistan, Yemen'deki Husi tehdidine karşı ABD'nin bölgedeki güvenlik stratejisinin merkezinde kalırken Gazze çatışmalarının ardından Riyad'ın İsrail'le normalleşme sürecinde temkinli davranması beklenebilir. Trump yönetimi, Suudi Arabistan ile savunma iş birliğini güçlendirerek İran'ın bölgedeki nüfuzunu dengelemeyi amaçlarken Suudi Arabistan'ın Kızıldeniz'deki liman ve altyapı projelerine desteğini de sürdürerek bölgesel ekonomik kalkınmayı teşvik etmeye devam edebilir.

BÖLGESEL MESELELERE YAKLAŞIM

Donald Trump'ın Kasım 2024 seçimlerini kazanarak ikinci başkanlık dönemine başlaması, ABD'nin Sudan iç savaşı, Doğu Akdeniz ve Batı Sahra gibi bölgesel çatışmalar ve sorunlara yönelik politikasında dikkat çekici değişiklikler veya süreklilikler oluşturabilir. Trump'ın önceki dönemindeki içe dönük ve

Trump yönetimi, Türkiye'nin Libya ve Somali gibi bölgelerdeki askerî varlığını yakından izleyerek ve Sudan, Mısır, Etiyopya ve Cezayir'deki güçlü diplomatik ve ekonomik varlığını dikkate alarak bölgesel istikrarı koruma amacıyla Türkiye ile rekabetçi iş birliğini geliştirme yollarını araması rasyonel bir politika tercihi olarak beklenebilir.

Kuzey Afrika
lkeleri Mısır ve
Libya'nın çıkarlarını
doğrudan etkileyen
Doğu Akdeniz'deki
anlaşmazlıklar,
Trump yönetimi
için özellikle
enerji güvenliği ve
ABD şirketlerinin
bölgedeki çıkarları
açısından önem arz
etmektedir.

ulusal çıkarları ön plana alan dış
politika yaklaşımını göz önünde
bulundurarak bu üç meseleye
ilişkin politikalarının özetle
pragmatik, çıkar odaklı ve daha
düşük angajman seviyesinde
olması beklenebilir.

Sudan'daki iç savaşın
ABD'nin çıkarlarını doğrudan
tehdit etmediği düşünülse de
Trump yönetimi Sudan'daki ge-
lişmeleri istikrarsızlık ve terör
tehdidi potansiyeli bağlamında
yakından izleyebilir. Sudan'ın
stratejik konumu ve Kızıldeniz'e
yakınlığı, ABD'nin bu bölgeyi bir
deniz güvenliği ve ticaret kori-
doru olarak görmesi açısından
nem taşımaktadır. Ancak
Trump yönetiminin, Sudan'a as-
keri müdahale veya doğrudan
angajman gibi yüksek maliyetli
bir politika benimsemesi bek-
lenmemektedir. Bu doğrultuda
Trump yönetimi Sudan i sava-
şında insani yardımlar ve eko-
nomik yaptırımlar yoluyla sınırlı
bir politika izleyebilir. ABD'nin
Sudan'daki etnik ve siyasi kriz-
leri zmek için bölgeye sınırlı
diplomatik temsilci ataması ve
atışmanın bir an önce sona er-
mesini destekleyen diplomatik
açıklamalarda bulunması, bu
yaklaşımın temel bileşenleri
olabilir. Trump yönetimi, Su-
dan'da istikrarsızlığın oluştur-
duğu g krizinin Avrupa ze-
rindeki etkilerine karşı da sınırlı
bir tepki gösterebilir. Bu kap-
samda Sudan'dan Batı lkeleri-

ne yönelen g dalgasının
kontrol altına alınmasına yöne-
lik diplomatik çabaları destek-
lemekle yetinmesi mümkün-
dr. Dolayısıyla Sudan'daki ta-
rafların birbirini yok etme konu-
sundaki geri dönmez tavır da
dikkate alındığında Trump y-
netiminin, iç savaşın bölgesel
sonuçlarını sınırlamak ve Su-
dan'ın ABD'nin güvenlik ıkarla-
rına doğrudan zarar vermesini
engellemek için ekonomik
yaptırımlar, diplomatik çağrılar
ve insani yardım üzerinden ře-
killenen düşük angajmanlı bir
politika izlemeyi tercih etmesi
muhtemeldir.

Kuzey Afrika lkeleri Mısır ve
Libya'nın çıkarlarını doğrudan
etkileyen Doğu Akdeniz'deki
anlaşmazlıklar, Trump yönetimi
için özellikle enerji güvenliği ve
ABD şirketlerinin bölgedeki ı-
karları açısından önem arz et-
mektedir. Trump yönetiminin
Doğu Akdeniz'deki petrol ve
doğal gaz kaynaklarına erişimi
sağlama abaları, ABD enerji
şirketlerinin bölgedeki faaliyet-
lerini desteklemeye yönelik
ekonomi odaklı bir yaklaşımı
beraberinde getirebilir. Bu kap-
samda Trump yönetiminin, bl-
gedeki kaynakların etkin kulla-
nımına odaklanarak Doğu Ak-
deniz'in istikrarını sağlayacak
pragmatik bir politika benimse-
mesi olasıdır. Trump yönetimi-
nin, ABD'nin bölgedeki varlığını
askeri değil ticari yollarla sr-

dürmeye öncelik vereceği öngörülebilir. Bu doğrultuda, Doğu Akdeniz'deki enerji projelerine Amerikan yatırımlarını artırarak bölgedeki ekonomik varlığını pekiştirme amacı güdebilir. Örneğin bölgedeki ABD enerji şirketlerinin faaliyetlerini teşvik eden yasal düzenlemelere destek vererek şirketlerin enerji üretim ve dağıtım süreçlerinde etkinliğini artırma yoluna gidebilir. Ancak bölgedeki askerî gerilimlere doğrudan müdahil olmadan sürdürmenin, Trump yönetiminin temel stratejisi olarak öne çıkması kuvvetle muhtemeldir.

Kuzey Afrika'da dar mağrip bölgesinin çıkmazı olan Batı Sahra sorununa Trump yönetiminin yaklaşımı, önceki dönemde olduğu gibi pragmatik ve ABD çıkarlarına odaklı bir çerçevede şekillenebilir. Nitekim 2020'de Trump yönetimi, Fas'ın Batı Sahra üzerindeki egemenlik iddialarını tanıyarak diplomatik bir adım atmıştı. Bu adımın ardından, Fas ile ABD arasındaki ticaretin artırılması ve stratejik iş birliklerinin geliştirilmesi için Batı Sahra'nın kontrolünün Fas'a verilmesine yönelik desteğin korunması muhtemeldir. Trump'ın ikinci döneminde ABD'nin Batı Sahra'daki askerî varlığını artırması beklenmezken ABD'nin Fas ile olan ticaret ve yatırım ilişkilerini daha da güçlendirmesi olasıdır. Bu

bağlamda Trump yönetimi, Fas'ın ekonomik büyüme ve Batı Sahra'daki gelişme çabalarını destekleyecek bağlantısallık temelli bölgesel ticareti güçlendirecek programlara katkı sunabilir. Dolayısıyla Trump yönetiminin Batı Sahra'nın Fas egemenliği altında istikrarlı bir yapıya kavuşmasının, Kuzey Afrika'dan Sahel'e uzanan coğrafyanın genel güvenliğine ve ABD çıkarlarına katkı sağlayacağı düşüncesiyle bölgeye dolaylı destek vermesi beklenebilir.

Trump yönetiminin Sudan iç savaşı, Doğu Akdeniz ve Batı Sahra sorunlarına yaklaşımı, ABD'nin bu bölgelerdeki çıkarlarını koruma odaklı ve düşük angajmanlı bir perspektifle şekillenecektir. Sudan'da istikrarın sağlanması için diplomatik destek ve sınırlı insani yardım sunması beklenen Trump yönetimi, Doğu Akdeniz'de ise enerji çıkarlarını ön planda tutarak ABD şirketlerinin faaliyetlerini destekleyen bir yaklaşımı benimseyebilir. Batı Sahra bağlamında ise Fas'ın bölgedeki egemenliğini tanıyan politikaların devam ettirilmesi ve Fas ile ekonomik iş birliğinin artırılması, Trump yönetiminin ABD çıkarlarını koruma ve bölgesel istikrarı destekleme stratejisinin temel unsurlarını oluşturacaktır. Bu çerçevede Trump yönetimi, yerel dinamiklere odakla-

2020'de Trump yönetimi, Fas'ın Batı Sahra üzerindeki egemenlik iddialarını tanıyarak diplomatik bir adım atmıştı. Bu adımın ardından, Fas ile ABD arasındaki ticaretin artırılması ve stratejik iş birliklerinin geliştirilmesi için Batı Sahra'nın kontrolünün Fas'a verilmesine yönelik desteğin korunması muhtemeldir.

nan, düşük maliyetli ve çıkar odaklı politikalarla bu bölgesel sorunlara yanıt vermeyi hedefleyebilir.

SONUÇ VE BEKLENTİLER

Donald Trump'ın ikinci başkanlık döneminde ABD'nin Kızıldeniz havzası ve Kuzey Afrika politikalarının; Çin, Rusya ve İran gibi küresel rakiplerin etkisini sınırlama amacını güden, enerji güvenliğini koruma ekseninde ilerleyen düşük maliyetli bir stratejiye dayalı olacağı anlaşılmaktadır. Bu strateji, bölgedeki güvenlik tehditlerine karşı askerî müdahalelerden çok ABD'nin ekonomik çıkarlarını koruma, müttefiklerle mevcut ittifakları des-

tekleme ve enerji kaynaklarına erişimi güvence altına alma şeklinde önceliklendirilmiş pragmatik bir çerçeveye dayanmaktadır.

Sonuç olarak Trump'ın ikinci başkanlık döneminde ABD'nin Kızıldeniz ve Kuzey Afrika'ya yönelik politikalarının, düşük maliyetli, çıkar odaklı ve bölgesel müttefikler aracılığıyla dolaylı nüfuz sağlama stratejisi çerçevesinde şekilleneceği öngörülmektedir. Bu durum ABD'nin doğrudan askerî müdahaleler yerine ekonomik ve diplomatik araçlara başvurarak yerel dinamikler üzerinden çıkarlarını koruma ve sürdürülebilir bir nüfuz sağlama politikasını benimseyeceğine işaret etmektedir. ■

TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİ VE İKBY: NELER BEKLENMELİ?

Feyzullah Tuna Aygün
ORSAM Irak Çalışmaları Uzmanı

5

Kasım 2024 tarihinde yapılan 60. ABD Başkanlık Seçimlerini kazanan Donald J. Trump, 2020 seçimlerini Joe Biden'a kaybettikten sonra yeniden 20 Ocak 2025 tarihinde Beyaz Saray'a dönecektir. Bu geri dönüş ABD'nin Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) ile olan ilişkilerinde cumhuriyetçi dış politikanın merkeze alınacağı bir dönemi işaret etmektedir.

2017-2021 yılları arasında ABD Başkanı olan Trump, görev süresi boyunca IKBY açısından birçok dönüm noktasına tanıklık etmiştir. Bunların başında; terör örgütü DEAŞ

ile mücadele, 2017 yılında IKBY'nin düzenlediği gayrimeşru bağımsızlık referandumu ve Bağdat'ın IKBY'ye karşı düzenlediği "Hukukun Tesisi Operasyonu" gibi olaylar sıralanabilir. Ayrıca IKBY'nin petrol ihracatının desteklenmesi ve İran etkisinin baskılanması bu dönem içerisindeki önemli dinamikleri oluşturmuştur.

TRUMP'IN BİRİNCİ DÖNEMİ

Trump'ın ilk dönem başkanlığı IKBY'ye yaklaşımında karşıtlıkları içerisinde barındırmıştır. DEAŞ'ın Irak'taki artan etkisine karşılık

ABD, Trump'ın selefi Barack Obama döneminde peşmerge güçlerine verilen desteği sürdürmüştür. Ancak ABD, Irak'ın DEAŞ'e karşı zaferinin yaklaştığı ve mücadelesinin sürdüğü dönemde, 25 Eylül 2017 tarihinde IKBY'nin tek taraflı bir kararla düzenlediği bağımsızlık referandumuna karşı çıkmıştır. Dönemin ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Heather Nauert, "ABD'nin birleşik, istikrarlı ve federal Irak'ı desteklediğini" açıklaması bu karşıtlığın en somut emaresi olmuştur. Referandumun ardından Bağdat, 15 Ekim 2017 tarihinde başlattığı Hukukun Tesisi Operasyonu ile başta Kerkük olmak üzere IKBY'nin kontrolü altındaki tartışmalı bölgelere geri dönmüştür. Trump, bu süreç içerisinde ise gerginlikten kaçınılmasını telkin etmesine rağmen Bağdat-Erbil arasındaki meselede ABD'nin bir tarafı olmadığını söylemiştir.

20 Ekim 2017 tarihinde Bağdat'ın başlattığı harekât tamamlanmıştır. Bunun ardından Haşdi Şaabi'ye bağlı milis grupların Kerkük'ün Dibis ilçesine bağlı Altunköprü nahiyesini geçerek IKBY'nin federe sınırlarına müdahale etme taleplerinin ardından ABD'nin bu girişimleri "kırmızı çizgi" olarak tanımladığı Iraklı siyasi çevrelerce dile getirilmiştir. Öte yandan ABD, IKBY'nin petrol ihracatını desteklemesine rağmen Bağdat'ın Erbil'in gerçekleştirdiği ihracatı kontrol altına alma girişimlerinde tarafsız bir pozisyon sergilemiştir.

Bu karşıtlıklara diğer örnek ise Irak'taki İran etkisi üzerinden açıklanabilir. ABD, 3 Ocak 2020 tarihinde Bağdat'ta İran Devrim Muhafızları Ordusu Kudüs Gücü Komutanı Kasım Süleymani ve Haşdi Şaabi Komisyonu Başkan Yardımcısı Ebu Mehdi Mühendis'e (Cemal Cafer) yönelik SİHA saldırısı düzenlemiştir. Bu durum ise ABD yönetiminin Irak'taki İran etkisini durdurmaya yönelik eylemleri

arasında en somut örneklerden birini teşkil etmektedir. Ancak ABD, bu yaklaşımına rağmen IKBY'nin milis güçler tarafından hedef alınmasının durdurulmasına yönelik somut bir girişimde bulunmamıştır.

Bu açıdan bakıldığında Trump'ın IKBY'ye yönelik politikasının "Önce Amerika" doktrini ile uyumlu bir şekilde uygulandığı söylenebilir. Öyle ki ABD'nin IKBY'ye yönelik karşıtlık barındıran politikaları Trump'ın ABD çıkarlarının korunması için bölgeye pragmatik ve çıkar temelli bir açıdan baktığını göstermektedir. Dolayısıyla Trump'ın birinci döneminde ABD'nin çıkarları ile uyumlu olduğu durumlarda IKBY'nin desteklendiği söylenebilir.

TRUMP'IN İKİNCİ DÖNEMİNDEN POLİTİKA BEKLENTİLERİ

Trump'ın seçim sonrası politikalarını işaret eden 2024 Cumhuriyetçi Parti Platformu, politika yapımında "Önce Amerika" doktrininin temel çıkış noktası olacağına işaret etmektedir. Bu doktrin, ABD'nin küresel angajmanlarını ABD çıkarlarına daha doğrudan hizmet edecek şekilde yeniden yapılandırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda dış politikada öncelikli hedef, ABD gücünü tahkim etmek ve bu gücün ABD halkının refahını doğrudan artıracak şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Bu bağlamda Cumhuriyetçi Parti, Ortadoğu ve Avrupa'da "barışın sağlanmasının" temel gereksinimi olarak da emtia fiyatlarının ve enflasyonun düşürülmesi olarak açıklamaktadır.

7 Ekim sonrası Ortadoğu dinamiklerini değiştiren çatışmalar konusunda da "İsrail ile dayanışma ve Ortadoğu barışı" yaklaşımı benimsenmiştir. Bu da "güçle barışa dönüş" (return to peace through strength) politikasına işaret etmektedir. Buradan hareketle

ABD Başkan Yardımcılığı için seçimlere katılan James David Vance'in İran'a yönelik daha sert müdahalede bulunulması gerektiğine yönelik açıklamalarının dikkat çekici olduğu söylenebilir. Buradan hareketle ABD'nin İran'a yakın milis grupların da hedefi olan Irak'taki askerî varlığını bölgesel güç çarpanı olarak muhafaza etmek isteyeceği söylenebilir. Ancak bu varlığın mevcut siyasi maliyeti itibarıyla IKBY içerisinde Kürdistan Demokratik Partisinin (KDP) etkili olduğu Erbil-Duhok eksenine kaydırılması daha muhtemel bir durum olacaktır.

Trump döneminde uygulanması beklenen "Önce Amerika" doktrini doğrultusunda, ABD çıkarlarıyla uyumlu olduğu sürece IKBY'nin pragmatik temellerde desteklenmesi muhtemeldir. Güçle barışa dönüş politikası ise ABD'ye IKBY'yi desteklemek için olası bir zemin sunmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin IKBY'ye yönelik dış politikasının IKBY merkezli hedefler yerine bölgesel aktörlere yönelik politikaların yansımaları üzerinden şekilleneceği söylenebilir.

IKBY İÇ SİYASETİ NASIL ETKİLENİR?

Trump'ın ikinci kez başkan seçilmesinin bölgesel etkileri olabileceği gibi IKBY iç siyasetine de dolaylı yansımaları ola-

caktır. Özellikle bağımsızlık referandumunun ardından petrol ihracatının durdurulması, bütçe ve memur maaşları anlaşmazlıkları ve IKBY seçimlerinin Bağdat gözetiminde yapılması gibi Bağdat'ın artan baskısına maruz kalan IKBY'nin Bağdat'ı dengeleyebilmesi için yeni ittifaklar içerisinde olması gerekmektedir. Bağdat'ın baskısının arttığı dönemlerde IKBY siyasetinde iç kırılmalar yaşanmıştır. Ancak ABD'nin pragmatik ve bağlamsal desteğiyle IKBY, siyasi bütünlüğünü koruyabilirse Bağdat'a karşı pozisyonunu güçlendirebilir ve IKBY siyasetinde toparlayıcı bir etki yaratabilir.

Bu etkiye rağmen IKBY siyasetinin yerleşik iki aktörü olan KDP ve Kürdistan Yurtseverler Birliğinin (KYB) farklı bölgesel pozisyonları, IKBY iç siyasetindeki ayrışmanın daha ileri boyutlara ulaşmasına zemin hazırlayabilir. Zira Süleymaniye-Halepçe ekseninde KYB'nin İran ile yakın ilişkilere sahip olması KYB'yi zemin kaybına uğratabilir. Buna göre KYB'nin pozisyonunu yeniden belirlemesi durumunda ise Bağdat'taki etkinliği azalacaktır. İran'a yakın Şii siyasi aktörlerin de içerisinde yer aldığı Şii Koordinasyon Çerçevesi ile yakın bir pozisyona sahip olan KYB, IKBY siyaseti bağlamında bu ilişkilerini KDP'ye baskı yapılması için

Trump döneminde uygulanması beklenen "Önce Amerika" doktrini doğrultusunda, ABD çıkarlarıyla uyumlu olduğu sürece IKBY'nin pragmatik temellerde desteklenmesi muhtemeldir. Güçle barışa dönüş politikası ise ABD'ye IKBY'yi desteklemek için olası bir zemin sunmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin IKBY'ye yönelik dış politikasının IKBY merkezli hedefler yerine bölgesel aktörlere yönelik politikaların yansımaları üzerinden şekilleneceği söylenebilir.

kullanmaktadır. Buradan hareketle KYB'nin İran ile yakın olan pozisyonunu muhafaza etmesi veya değiştirmesi durumunda da KDP'nin yükselişini durdurması pek muhtemel görünmemektedir. Bu nedenle İKBY'nin istikrarı için KDP ve KYB arasındaki uyumun tesis edilmesi muhtemel görünmemektedir. Zira bölgedeki ABD etkinliğinin artması ve KYB'nin etkinliğinin azalması beklenmekle birlikte İKBY'ye yönelik İran'ın baskısının artması KDP'nin etkinliğini düşürecektir. Bu da İKBY içerisinde farklı pozisyonlara sahip olan

iki partiden birisinin çıkarlarının gözetilebildiği durumda diğer partinin etkisini kaybedebileceği anlamına gelmektedir.

Sonuç itibarıyla Trump'ın ikinci döneminde ABD'nin İKBY'ye yaklaşımının, doğrudan İKBY'nin iç hedeflerinden çok bölgedeki stratejik dengeler ve İran karşısındaki pozisyon doğrultusunda belirlenmesi beklenmektedir. Bu durum İKBY'nin hem iç siyasetinde hem de çevre ülkelerle ilişkilerinde önemli dönüşümlere yol açabilecek bir etkiye neden olabilir. ■

TRUMP'IN DÖNÜŞÜYLE ORTADOĞU: ESKİ VAATLER, YENİ ÇATIŞMA ALANLARI

Gökhan Batu

ORSAM Levant Çalışmaları Uzmanı

GİRİŞ

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 5 Kasım 2024'te yapılan Başkanlık seçimlerini Donald Trump'ın kazanması ile yeni yönetimin Ortadoğu başta olmak üzere küresel ve bölgesel krizlere yönelik politikasının nasıl şekilleneceği ya da ilk dönemiyle ne oranda paralellik göstereceği -ana hatlarına ilişkin değerlendirmeler mümkün olmakla birlikte- hâlen tartışmalıdır. Bu bağlamda Trump'ın yönetim tarzını karakterize eden temel unsurun "öngörülemezlik" olduğu unutulmamalıdır ki bunun aslında Trump ile Amerikan dış politikasının

daki diğer paydaşlar arasındaki sorunlu ilişkilerle de alakalı olduğu söylenebilir. Öte yandan küresel konjonktürün, buna paralel olarak teknolojinin ve muharebe sahasının çok hızlı değişebildiği şartların geçerli olduğu günümüzde yeni yönetimlerin güncel krizlere adaptasyonu meselesi daha fazla önem arz etmektedir.

Dahası Trump'ın, 2021'de bıraktığından daha farklı bir dünya bulacağını ifade etmek gerekmektedir. Yeni dönemde Trump'ı hem yükselen Çin, Rusya ve İran'ın dâhil olduğu krizler hem de küresel sisteme olan inancın giderek yitirildiği bir atmosferin beklediğini

ABD'nin, dünyanın geri kalanından stratejik olarak geri çekilerek güvenlik politikalarının ana odağını Güney Asya'ya taşımasını zorlaştıran iki kritik gelişme söz konusu olmuştur; bunlardan ilki Rusya-Ukrayna Savaşı'dır. İkincisi ise Gazze ve Lübnan'da devam eden savaştır.

ifade etmek yanlış olmayacaktır. Trump'ın, ilk dönemindeki gibi bunu daha da derinleştirme veya bölgesel gerginlikleri azaltma yönünde bir ikilemin içinde olacağı söylenebilir. Ancak bunun, Çin ve Rusya ile süren ve özellikle Çin'in Grand stratejisini merkeze alan mücadelenin ana hatlarıyla da uyumlu ilerleyeceği değerlendirilmektedir. Trump'ın "savaşları bitirme" vaadi de bununla ilişkili görünmektedir. Zira ABD'nin, dünyanın geri kalanından stratejik olarak geri çekilerek güvenlik politikalarının ana odağını Güney Asya'ya taşımasını zorlaştıran iki kritik gelişme söz konusu olmuştur; bunlardan ilki Rusya-Ukrayna Savaşı'dır. İkincisi ise Gazze ve Lübnan'da devam eden savaştır. Hem ikinci ve son döneminde olması hem de ilk seçimlere göre çok daha güçlü bir kamuoyu desteği sağlamış olması itibarıyla hangi yolu seçerse seçsin bu dönemde Trump'ın, belirlediği politikaları daha etkili sürdürmek adına manevra alanı bulunmaktadır.

İRAN VE İSRAİL DENKLEMİ

Trump'ın Ortadoğu politikasını değerlendirmek için pergelin bir ucunun İran'a sabitlendiği diğer ucunun bölgenin tamamını kapsadığı bir perspektiften hareketle ele

alınması gerekmektedir. Bölge politikasında en net ve önce ifade edilmesi gereken husus İsrail'e yönelik desteğin akşamadan devam edeceği ve İran'a yönelik baskının artacağıdır. Trump'ın kritik atamaları da buna işaret etmektedir. İran'a yönelik şahin politikaları destekleyen Michael Waltz'ın ulusal güvenlik danışmanlığına, ABD'nin BM Daimi Temsilciliğine ise Elise Stefanik'in atanması bu yönde okunabilecek gelişmelerdir.

Bölgedeki savaşlara ilişkin Trump'ın söylemlerine yönelik gelişmelerin ne yönde olacağı da kritik önem taşımaktadır. 7 Ekim sonrasında Gazze'de devam eden savaş, yaşanan sivil kayıplara bakıldığında dünya tarihinin en büyük insani krizlerinden birisidir. Eylül ayında Hizbullah'la artan gerginlik ve 1 Ekim'de başlayan kara harekâtı ise Lübnan'ı da bu denkleme eklemiştir. Saldırıların sonucunda Lübnan'ın güneyinden ve Baalbek'ten bir milyonu aşkın insan yaşadıkları bölgeleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bu kapsamda artan riskler, Ortadoğu'daki kronik istikrar sorununu daha da derinleştirme potansiyeli taşımaktadır. Keza 2024 Nisan ayında İsrail-İran gerginliği, vekalet savaşı denkleminin dışına taşınarak tarafların birbirlerini doğrudan hedef aldığı bir seviyeye ulaşmıştır.

GAZZE VE LÜBNAN'A DAİR İKİ AYRI POLİTİKA İZLENMESİ MÜMKÜN

Esasen Biden yönetimi-ne de dolaylı bir eleştiri içeren "savaşları bitireceğim" ifadesi çok genel ve müphem görünmektedir. Trump tarafından şu ana kadar verilen mesajlar, özellikle Gazze'de İsrail'in belirlediği amaçlara dair şiddetli bir muhalefet göstermeyeceğinin işaretlerini vermiştir. Keza ABD, Gazze'deki rehinelere ve ateşkesle ilişkin görüşmeleri destekleyen dolaylı bir aktör olmuştur. İkili arasında gerçekleşen ilk telefon görüşmesine dair sızan haberlerde belirtildiği üzere, Trump Binyamin Netanyahu'ya, göreve başladığında savaşı bitirmek istediğini ifade etmiştir. Bu durum Trump'ın "göreve geldiğinde bu meseleyle uğraşmak istemediği ve Netanyahu'ya iki ay içinde savaşın gidişatının şekillenmesi gerektiğine yönelik bir uyarı" olarak değerlendirilmektedir.

Lübnan'daki savaşta ise daha önce İsrail ve Lübnan arasındaki deniz yetki alanlarının sınırlandırılması anlaşmasında ara bulucu rolü üstlenen Amos Hochstein üzerinden doğrudan dâhil olmaktadır. Bölgesel hatta küresel sonuçları gözlemlenmekle birlikte Gazze'deki kriz askerî anlamda 345 km²'lik alanda lokalize olmuştur. Ancak Lübnan'daki çatışma, İran-Hizbullah ilişkilerinin stra-

tejik niteliği ve çatışmanın Suriye sahasına da etkileri dâhil olmak üzere krizi tırmandıracak sonuçlar doğurması olasıdır. Dolayısıyla bu sahada, hâlen imkân varken İsrail'in dizginlenmesi üzerine daha fazla baskı söz konusu olabilir.

Yeni dönemde İsrail'e yönelik desteği artarak devam ederse de Trump-Netanyahu ilişkilerinin seyri açısından sürecin izlenmesi gerektiği ifade edilebilir. Özellikle Joe Biden'la ilişkilerinde güvenilir bir çizgi izlemeyen Netanyahu'nun Trump'a karşı daha hassas davranacağı değerlendirilmektedir. Trump'ın, özellikle Gazze'de yaşanan insani kriz dolayısıyla Netanyahu ile ne oranda angaje olacağı kendisi adına önemli bir seçim olacaktır. Dolayısıyla Biden döneminde, Yoav Gallant üzerinden gözlemlenen ayrışma, yeni dönemde ABD'nin verdiği destek adına Netanyahu ve İsrail arasında daha keskin bir ayrıma sahne olabilir. Diğer bir deyişle, İsrail'e verilen destekle Netanyahu arasına bir çizgi çekilmesi muhtemeldir ki bu ihtimal Netanyahu'nun manevra alanını zayıflatacak ve Trump ile oryantasyonunu artırma gayretine sahne olacaktır.

Trump'ın ilk döneminde İsrail, kuruluşundan beri ABD'den en büyük tavizleri almayı başarmıştır. ABD'nin Golan'da İsrail egemenliğini tanıması, büyükelçiliğini Tel Aviv'den

Yeni dönemde ABD'nin verdiği destek adına Netanyahu ve İsrail arasında daha keskin bir ayrıma sahne olabilir. Diğer bir deyişle, İsrail'e verilen destekle Netanyahu arasına bir çizgi çekilmesi muhtemeldir ki bu ihtimal Netanyahu'nun manevra alanını zayıflatacak ve Trump ile oryantasyonunu artırma gayretine sahne olacaktır.

Kudüs'e taşınması, İbrahim Anlaşmaları ve Yüzyılın Planı gibi son derece kritik gelişmeler Trump'ın desteğiyle yaşanmıştır. Ancak bunlar 2021 yılında kendisinin Biden'a karşı zafer kazanmasına yetecek desteği sağlamamıştı. Ancak Gazze'de yaşanan yıkım, Filistinlilere "egemenliğin, ekonomik destek ve inşa programlarıyla takası" anlamına gelen "Yüzyılın Planı"nın tekrar gündeme gelmesine neden olabilir. Keza gelişmeler, o dönemki seyir ile uyumlu görünmektedir.

SONUÇ

Önümüzdeki süreçte ABD'nin atacağı adımların tümüyle Biden dönemi ile farklı-

lık göstermesi ya da çelişmesini beklemek mümkün değildir. Dolayısıyla ABD'nin politikasında siyah-beyaz olarak kategorize edilecek değişiklikler beklemek hata olacaktır. Dahası seçime gidilen dönemde Trump tarafından verilen sözler ABD dış politikasına dair karar alma süreçlerinde etkisi olan siyasi ve bürokratik aktörlerin dâhil olduğu mekanizma içerisinde bir yere oturacaktır. Bu noktada Trump etkisini, Gazze ve Lübnan'da süren savaşlarda iki ayrı gündem altında izlemek olası görünmektedir. Sonuç olarak ABD'nin bölgede muhatap olduğu her kesime yönelik kendi çıkarlarının gerektirdiği hususlarda baskı artacaktır. ■

TRUMP 2.0 DÖNEMİNİN KÜRESEL VE ORTADOĞU EKONOMİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Oğuzhan Demirdöğen
ORSAM Körfez Çalışmaları Araştırmacısı

Donald Trump'ın bir kez daha Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Başkanı seçilmesi, küresel ekonomiyi yeniden biçimlendirebilecek önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. İlk başkanlık döneminde sergilediği sert ticaret politikaları özellikle ABD-Çin arasındaki ticaret savaşları, ABD'nin Avrupa ve diğer müttefikleriyle yaşadığı gerginlikler, küresel piyasalar üzerinde belirgin etkilere sahipti. Trump 2.0 dönemiyle birlikte bu politikaların devam etmesi veya daha da sertleşmesi olasılığı gündeme gelmektedir.

KÜRESEL EKONOMİ ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLER

Donald Trump'ın ikinci başkanlık döneminde Çin'e yönelik ticaret politikalarının yeniden gündeme gelmesi ve bu politikaların daha da sertleştirilmesi beklenmektedir. İlk başkanlık döneminde başlayan ve Joe Biden yönetiminde de devam eden bu politikalar, özellikle teknoloji ve stratejik sektörlerdeki rekabetin arttığı bir dönemde daha karmaşık bir hâle gelmiştir. Biden yönetimi, Trump dönemi tarifelerini geri çekmek yerine ABD'nin stratejik çıkarlarını koruma amacıyla Çinli

Trump'ın Çin mallarına %60 oranında gümrük vergisi uygulama vaadi, ABD-Çin arasındaki ticari gerilimi yeni bir seviyeye taşıyarak ekonomik ilişkilerde ciddi bir bozulmaya neden olma potansiyeline sahiptir. Bu tür yüksek tarifeler, Çin'in endüstriyel metal ve çelik sektörlerini olumsuz etkileyerek küresel tedarik zincirlerinde aksamalara neden olacaktır.

şirketlere yönelik yeni ihracat sınırlamaları ve yatırım yasakları getirmiştir. Huawei, YMTC ve DJI gibi Çinli büyük teknoloji firmalarına uygulanan bu kısıtlamalar, ABD'nin askerî ve ekonomik üstünlüğünü sürdürme çabalarının bir parçası olarak okunmaktadır. Trump'ın ikinci döneminde ise bu tür önlemlerin daha kapsamlı ve yüksek gümrük vergileri ile desteklenmesi öngörülmektedir. Örneğin; Trump'ın Çin mallarına %60 oranında gümrük vergisi uygulama vaadi, ABD-Çin arasındaki ticari gerilimi yeni bir seviyeye taşıyarak ekonomik ilişkilerde ciddi bir bozulmaya neden olma potansiyeline sahiptir. Bu tür yüksek tarifeler, Çin'in endüstriyel metal ve çelik sektörlerini olumsuz etkileyerek küresel tedarik zincirlerinde aksamalara neden olacaktır. Öte yandan Çin'in misilleme olarak ABD ürünlerine benzer tarifeler getirmesi hâlinde iki ülke arasındaki ticaret hacminin daralması ve küresel büyümenin yavaşlaması kaçınılmazdır. S&P Global'in analizine göre söz konusu yüksek tarifeler, ABD'de enflasyona %1,8 oranında ek bir yük getirebilir ve sanayi üretimini %1 puan kadar düşürebilir. Bu etkiler, iç piyasada maliyet artışlarına, ürün fiyatlarının yükselmesine ve nihayetinde tüketici talebinin azalmasına yol açarak ABD ekonomisini baskılayacaktır. Bu ticari gerilimlerin yalnızca

ABD ekonomisini baskılamakla sınırlı kalmayacağı küresel ticaret üzerinde de önemli etkiler oluşturacağı aşıkardır. Özellikle teknoloji ve elektronik sektörlerinde artan üretim maliyetleri, nihai ürün fiyatlarına yansıtacak ve bu da tüketici harcamalarını sınırlayacaktır. Küresel tedarik zincirinde yaşanabilecek bu tür aksamalar ve ekonomik belirsizlikler, yalnızca ABD ve Çin ekonomilerini değil dünya ekonomisini de olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle Trump'ın Çin'e karşı izleyebileceği agresif ticaret politikalarının küresel ticaret sistemi üzerinde uzun vadeli sonuçlar oluşturması muhtemel gözükmektedir.

Trump'ın ikinci başkanlık döneminde ABD-Avrupa ilişkilerinde belirgin değişiklikler yaşanacağı öngörülmektedir. Trump, Avrupa Birliği'nin ABD'den yeterince mal ve hizmet almadığını belirterek Avrupa'nın "büyük bir bedel ödeyeceğini" ifade etmiştir. Bu açıklamalar, transatlantik ticari ilişkilerinde gerginliklerin artabileceğine işaret etmektedir. Almanya merkezli Ifo Ekonomik Araştırma Enstitüsüne göre; Trump'ın tüm ticaret ortaklarından ABD ithalatına %20 ve Çin'den ithalata %60 temel tarifeler uygulama tehdidini yerine getirmesi durumunda, Almanya'nın ABD'ye ihracatında yaklaşık %15'lik bir düşüş

yaşanacağı bunun da Almanya ekonomisinde 33 milyar euroya kadar ekonomik zarara yol açacağı öngörülmektedir. Trump'ın, Avrupa'dan ithal edilen otomobillere %200 ek vergi getirme tehdidi, özellikle Almanya gibi otomotiv sektöründe güçlü ülkeleri olumsuz etkileyecektir. Bu tür korumacı politikalar, Avrupa ekonomilerinde daralmaya yol açarak küresel ticaret hacmini azaltacak ve finansal piyasalarda dalgalanmalara neden olacaktır. Ayrıca Avrupa Komisyonunun misilleme olarak benzer tarifeler uygulaması durumunda, Euro bölgesinde daha yüksek enflasyon ve işsizlik oranları ortaya çıkacaktır. Bu gelişmeler doğrultusunda ABD ve Avrupa arasındaki ekonomik iş birliğinin zayıflaması ve Avrupa Merkez Bankasının para politikalarını yeniden gözden geçirip ekonomik büyümeyi desteklemek amacıyla ek önlemler alması beklenmektedir. Ayrıca Trump'ın NATO müttefiklerinin savunma harcamalarını artırmaları yönündeki baskıları da Avrupa ülkelerinin bütçe dengelerini zorlayarak ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebilir.

Öte yandan Trump yönetimindeki politikaların yeniden sertleşmesi durumunda ABD dolarının rezerv para konumu bir kez daha gündeme gelecektir. ABD, küresel ticaret üzerindeki etkisini ve finansal piyasalardaki hâkimiyetini sürdürebilir. Ancak bu dönemde, diğer ülkelerin alternatif rezerv para birimlerine yönelme talebini de arttıracaktır. Doların güçlenmesi, gelişmekte olan ekonomiler için borçlanma maliyetlerinin artmasına ve finansal piyasalarda dalgalanmalara neden olacaktır.

ORTADOĞU EKONOMİLERİ ÜZERİNDEKİ OLASI ETKİLER

Trump'ın ilk başkanlık döneminde ABD ile İran arasındaki ilişkiler en gergin dönem-

lerinden birini yaşamıştı. Yeniden başkan olmasıyla Trump, İran'a karşı daha sert yaptırımlar uygulamayı tercih edebilir. Özellikle İran'ın enerji ihracatı üzerinde yoğunlaşacak yeni ambargolar, enerji piyasalarında dalgalanmalara yol açabilir. Yaptırımların genişlemesi durumunda İran'ın ekonomik kapasitesi daha fazla darbe alacak bu da bölgedeki diğer ülkelerle ticaret ilişkilerini etkileyecektir. Ayrıca Trump'ın İsrail'e verdiği güçlü destek ve Filistin-İsrail barış sürecine yönelik tek taraflı politikaları, bölgedeki tansiyonu yükseltecektir. Bu gerginlikler, Ortadoğu'da istikrarsızlığı artırarak yatırım ortamında belirsizliklere yol açabileceği gibi bölge ekonomilerinin büyüme potansiyelini sınırlayabilir.

Trump, Körfez ülkeleriyle güçlü ticari ve güvenlik ilişkileri kurarak bölgeye ABD silah ihracatını artırmıştı. Körfez ülkeleri, Trump'ın bu politikalarından yararlanarak hem güvenliklerini hem de bölgesel pozisyonlarını güçlendirmişti. Trump 2.0 döneminde bu ilişkilere devam edilmesi muhtemeldir; bu durum, Körfez ülkelerinin ABD ile savunma harcamalarını artırmalarına yol açabilir ve bölgedeki savunma sanayi gelişimini destekleyebilir. Trump'ın Körfez ülkeleri ve diğer Ortadoğu ülkeleri ile ticari iş birliğini desteklemesi, bölgedeki ekonomik büyümeyi de teşvik edecektir. Özellikle enerji sektörü ve savunma sanayi başta olmak üzere birçok alanda ortak yatırımların artması, bölgesel istikrarı ve ekonomik gelişmeyi sağlayabilir. Bu süreçte, Körfez ülkeleri ile ABD arasında artacak ekonomik iş birliği, Ortadoğu'nun büyüme oranlarına olumlu katkı sunacaktır. Ancak ABD-Körfez savunma iş birliğinin bölgedeki stratejik rekabeti kızıştırma potansiyeli, bölge ekonomileri üzerinde de güvenlik risklerini beraberinde getirecektir. Savunma harcamalarına yönelmesi bekle-

nen bütçe artışları, Körfez ülkelerinin sosyal, ekonomik dönüşüm ve çeşitlendirme programlarına ayrılan kaynakları kısıtlayabilir; bu da ekonomik dengesizlikleri artırabilir. Ayrıca bölgesel tansiyonun artması, yabancı yatırımcıların risk algısını yükselterek Körfez ülkelerine yapılan doğrudan yabancı yatırımların azalmasına neden olacaktır.

Trump'ın İsrail'e güçlü desteği, Ortadoğu'daki ekonomik ve siyasi dengeleri etkileyen önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Trump döneminde yapılan İbrahim Anlaşmaları, İsrail ile bazı Arap ülkeleri arasındaki ilişkilerin normalleşmesini sağlamış ve ABD'nin bölgedeki nüfuzunu artırmaya yönelik bir adım olarak değerlendirilmiştir. Trump, İsrail ile Arap ülkeleri arasında barış sağlama girişimlerinde bulunurken İsrail-Filistin meselesinde ise daha açık bir şekilde İsrail lehine tutum sergilemiştir. Ancak bu yaklaşım, Filistin yanlısı ülkelerle ABD arasındaki diplomatik ilişkileri zorlaştırmış ve Filistin-İsrail barış sürecini durdurmuştur. Özellikle İsrail'in Gazze'deki saldırılarının yol açtığı can kayıpları ve insani kriz, bölge ülkelerinde İsrail'e karşı tepkilerin artmasına ve bazı ülkelerin ekonomik iş birliklerinde daha temkinli bir yaklaşım sergilemesine neden olmuştur. Bu durum, Körfez İşbirliği Konseyi ülkeleri ile İsrail arasındaki ekonomik ilişkileri sınırlandırarak bölgedeki ticaret ve yatırım ortamında belirsizlikleri arttırmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Trump 2.0 döneminde ABD'nin dış ticaret politikalarının yeniden sertleşmesi, küresel ekonomi için resesyon riskini arttıracaktır. Ti-

caret savaşlarının devam etmesi durumunda özellikle Çin ve Avrupa ile yaşanacak gerginlikler, küresel tedarik zincirlerinde aksaklıklara ve üretim maliyetlerinde artışlara neden olacaktır. Bu durum, başta ABD ve Çin olmak üzere birçok büyük ekonominin büyüme hızını yavaşlatacak ve küresel ticaretin daralmasına yol açacaktır. Küresel bir durgunluk riski, yatırımcı güvenini azaltarak borsalarda düşüşlere, istihdamda daralmalara ve küresel ekonomik durgunluğa yol açacaktır. Trump'ın Ortadoğu'da özellikle İran'a yönelik sert politikaları, bölgedeki güvenlik dengelerini hassaslaştıracaktır. ABD-İran geriliminin artması, bölge ülkeleri arasında da güvensizliğe neden olarak yatırım ortamında belirsizliğe yol açacaktır. Bu gerginliklerin sonucunda petrol fiyatları üzerinde dalgalanmalar artabilir ve bu da bölge ekonomilerinin kırılganlığını artırabilir. Aynı zamanda güvenlik harcamalarının artması, bölge ülkelerinin ekonomik kaynaklarını savunma alanına kaydırmasına, sosyal harcamalarda kesintilere ve ekonomik dönüşüm programlarında gecikmelere yol açabilecektir. Trump 2.0 dönemi, küresel ve Ortadoğu ekonomileri üzerinde derin ve karmaşık etkiler oluşturabilecek potansiyele sahiptir. Küresel ticaret ve finans piyasalarında belirsizlikler, ABD'nin yeni ticaret savaşları başlatma ihtimali ve doların küresel rezerv para konumunun zayıflama olasılığı gibi unsurlar, küresel ekonomide kırılganlıkları arttıracaktır. Aynı zamanda ABD'nin Ortadoğu'daki müttefikleriyle ilişkilerinin derinleşmesi ve İran'a yönelik yaptırımların artması, bölgedeki ekonomik ve siyasi dengeyi de önemli ölçüde etkileyecektir. ■

Ankara - TÜRKIYE ORSAM © 2024

Bu çalışmaya ait içeriğin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir Şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM'ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Ortadoğu Araştırmaları Merkezi

Adres : Mustafa Kemal Mah. 2128 Sk. No: 3 ankaya, ANKARA
Telefon : +90 850 888 15 20
Email : info@orsam.org.tr
Fotoğraflar : Anadolu Ajansı (AA)